

CEIP Margalida Florit: una escola que fa camí

Roser Mascaró

RESUM

Aquest escrit pretén donar a conèixer el CEIP Margalida Florit de Ciutadella, centre PIP amb un projecte d'innovació pedagògica des del curs 2016-2017, però amb una llarga trajectòria innovadora des dels inicis que es va crear. S'expliquen les característiques principals de l'escola, les coses que es fan en aquest centre i, finalment, el procés que s'ha seguit per arribar al punt actual.

RESUMEN

Este escrito pretende dar a conocer el CEIP Margalida Florit de Ciutadella, centro PIP con un proyecto de innovación pedagógica desde el curso 2016-2017, pero con una larga trayectoria innovadora desde los inicios que se creó. Se explican las características principales del centro, las cosas que se hacen en este centro y, finalmente, el proceso que se ha seguido para llegar al punto actual.

QUI SOM?

Som una escola pública que va iniciar el seu camí l'any 2003. Som un centre d'educació infantil i primària amb més de 400 alumnes i una trentena de mestres.

Ja des d'un principi el claustre es va plantejar que, com a escola de nova creació que era, tenia l'oportunitat de crear una escola diferent, amb una línia metodològica definida a tots els nivells i sobretot en consonància amb les tendències actuals en educació.

Les mestres arribades de diferents indrets i amb experiències diferents es van trobar en un nou centre on no hi havia res fet, res escrit i que calia plantejar-s'ho tot de bell nou.

En tot aquest temps hem anat teixint el nostre projecte d'escola entre tots els mestres que han treballat en el centre any rere any i amb l'ajuda d'experts hem creat un context comú de significats i coneixements compartits.

D'aquesta manera hem definit set grans objectius:

Una escola entesa com un tot, sense bots ni buits, amb una línia metodològica i organitzativa definida a tots els nivells.

Una escola pensada i protagonitzada pels infants. Consideram molt important que els infants puguin descobrir els seus aprenentatges, en el moment que es consideren necessaris. Ens adonam que d'aquesta manera els aprenentatges són més significatius i els infants són capaços d'entendre la funcionalitat i mecànica dels processos. Aquest fet ajuda a poder aplicar aquests coneixements a altres contextos de manera autònoma.

Una escola connectada amb el món que l'envolta i orientada a entendre la complexitat del món on vivim. Es veu la necessitat que l'infant sigui conscient que el món que ens envolta està ple de llenguatges, ens trobam al segle de les comunicacions i des de l'escola recuperam aquest entorn per poder-lo entendre i desxifrar. També som conscients que tota aquesta informació que es va rebent del nostre entorn no ens ve de manera fragmentada, sinó que tot està interrelacionat. Rebem la informació del món que ens envolta de manera global, no percebem cada llenguatge de manera independent sinó que tots arriben interrelacionats.

Una escola on l'adult acompanya i guia l'aprenentatge de l'infant. L'adult ha de ser l'acompanyant de l'evolució dels descobriments dels infants. Ha de posar a l'abast dels alumnes tots els mitjans necessaris perquè aquest pugui anar progressant en el seu aprenentatge.

Una escola centrada a fer els infants competents en la nostra societat actual. L'objectiu és la formació de persones autònomes, arrelades a l'entorn, responsables i compromeses, capaces d'obtenir informació, transformar-la en coneixement i aquest en pensament propi, i amb capacitat d'adaptació a situacions noves.

Una escola on treballam en equip amb uns objectius comuns i compartits.

Una escola transparent amb l'entorn i les famílies, on les famílies se sentin a gust i coneguin el treball que es fa al centre.

QUÈ FEM?

Per a dur a terme tots aquests objectius es fa necessari definir una organització i unes metodologies concretes on es globalitza l'horari.

D'una banda organitzam els horaris en **situacions d'aprenentatge per a treballar de forma global i complexa**, exemples d'aquestes situacions i contextos són el projecte de treball, activitats de foment de la lectura, encarregats, notícia, conferència, hort, petites recerques científiques, treball de les emocions, resolució de problemes, jocs matemàtics i jocs de llengua, assemblea...

Totes aquestes situacions es combinen emprant diferents metodologies i agrupaments dels alumnes, com poden ser grups interactius, treball cooperatiu, debats, feina individual o en petit grup per racons d'aula, feines per parelles, gran grup, cercles restauratius, desdoblant el grup...

Les característiques principals d'aquestes situacions i contextos és que són consensuades i pactades per tot l'equip de claustre; es renoven, amplien i es revisen cada curs; són orientatives; són complexes i on s'entrellacen continguts de diferents àrees; tenen un significat i un sentit per al grup; permeten vincular les persones amb el món; són capaces de generar interessos, preguntes i desig de conèixer; són un bon pretext per plantejar problemes complexos i de qualitat.

A més a més aquestes situacions i contextos permeten: al mestre/a planificar, ordenar, tenir en compte...; lligar i donar continuïtat a un estil o manera de fer pròpia de tota l'escola; abordar projectes col·lectius de grup amb objectius compartits; compartir històries i projectes amb altres grups de l'escola; crear històries on tots i totes estem implicats i el treball té sentit; crear un clima i un ambient de conversa que aporta confiança amb les possibilitats individuals i de cadascú; adquirir un compromís envers el grup i, en conseqüència, un esforç pel treball ben fet; crear espais i dinàmiques que afavoreixen el desig d'aprendre dels fillets i les filletes.

D'altra banda, tots els grups de l'escola fan **racons i tallers compartits**, on s'ajunten fillets i filletes de diferents edats. Els tallers i racons compartits són un tipus d'organització espacial-temporal que permeten reduir les ràtios i atendre millor la diversitat de l'alumnat.

Els racons compartits són espais externs a les aules ordinàries dels infants distribuïts en diferents llocs de l'escola, on es mesclen fillets i filletes de diferents edats des de 3 anys fins a 5 anys. Els racons que actualment hi ha muntats són: joc simbòlic, miniatures, art, experimentació, construccions, psicomotricitat, contes i titelles, música i anglès.

En aquests racons s'ofereixen materials i recursos segons el tipus de racó, de les seves funcions i els seus objectius. Pel que fa als infants, els permeten jugar lliurement, adquirir autonomia, diversitat d'aprenentatges i establir vincles entre ells/es, ja que estan destinats a desenvolupar les seves habilitats, interaccionar i compartir amb infants de diferents aules i/o edats, en espais diferents i més rics que el de les aules ordinàries.

El paper dels mestres consisteix a guiar i acompanyar els infants durant aquest moment de joc, oferint diverses propostes de material i de joc. En aquests espais la funció del mestre/a és donar significat i protagonisme a allò que els infants fan, orientant-los cap a situacions de joc, deixant-los temps per a poder fer els seus processos, introduint elements nous que facin avançar el nivell evolutiu de joc i possibilitar que els infants expressin els seus desitjos, emocions i conflictes afectius a partir d'aquestes situacions de joc; mostrar-se receptiu a les demandes dels infants i tenir una actitud de disponibilitat; acompanyar els alumnes amb la mirada i l'actitud corporal; facilitar l'aprenentatge aportant recursos, materials, informacions, estructures i normes; observar centrant l'atenció en els infants, mirant les relacions que mantenen, la utilització dels materials, com duen a terme la resolució de conflictes, a quins espais tenen preferència per anar; avaluar com es van desenvolupant els infants i el funcionament de cada racó.

Pel que fa als tallers compartits, són sessions organitzades per treballar continguts de l'àrea d'educació artística. Les famílies estan convidades a participar activament en els tallers compartits.

Els tallers es fan per cicles i els alumnes es mesclen entre si. Cada alumne/a tria un taller lliurement cada trimestre. La durada dels tallers és de 8 sessions d'hora i mitja a cada taller i a tots els nivells. Els mestres de cada cicle decideixen quins tallers s'ofereixen en funció de les habilitats i destreses de cada mestre/a. Els tallers es presenten amb una proposta per part de la mestra lliure i sempre està oberta a la creativitat de cada infant. El paper del mestre/a consisteix a guiar i acompanyar els infants durant les sessions. En aquests espais la funció de la mestra és oferir un espai on els

infants puguin desenvolupar la seva part més artística i creativa; mostrar-se receptiu a les demandes dels infants i tenir una actitud de disponibilitat; acompanyar els alumnes amb la mirada i l'actitud corporal; facilitar l'aprenentatge aportant recursos, materials, informacions, estructures i normes; observar centrant l'atenció en els infants i en les seves creacions tenint en compte la utilització dels materials que s'ofereixen; avaluar com es van desenvolupant els infants en cada sessió.

També es treballen **tres eixos de manera transversal a tots els nivells de l'escola**. Aquests tres eixos són el de medi ambient i hort, el de cooperació i el d'educació socioemocional.

Medi ambient - hort: volem que els alumnes tinguin contacte amb el medi natural, cura del medi ambient i la natura. Moltes vegades el fet d'anar a sembrar a l'hort o fer una activitat de medi ambient són l'excusa perfecta per encetar un projecte a les diferents aules.

Amb aquest eix es treballen diferents aspectes relacionats amb el medi natural i el medi ambient com són els fems i la recollida selectiva, ja que el centre disposa de dues compostadores de matèria orgànica situades al final de l'hort. El compost obtingut s'utilitza per a abastir les zones verdes, sobretot l'hort. Amb això l'alumnat treballa la descomposició i aprofitament de la matèria orgànica que produïm al centre i que per altra part es tiraria. Diàriament s'encarreguen els alumnes de deixar el pati ordenat i recollit, hi ha un calendari establert per a primària, es recull a les 12 h quan acaba el pati. A totes les aules, als patis i als espais comuns hi ha papereres de recollida selectiva i a l'entrada de l'escola hi ha el Punt Verd, un moble destinat a la recollida de: piles, mòbils, tintes d'impresora (no tòners) i taps de plàstic. Els taps es duen a SEUR (al carrer Mallorca). A través d'un programa de la Fundació SEUR aquests taps són enviats a reciclar i el plàstic que se n'extreu és destinat a ajudar fillets que tenen malalties i necessiten ser operats, necessiten un material ortopèdic adaptat...

Un altre aspecte que es treballa amb aquest eix és la cura de les zones verdes de l'escola. Any rere any i amb diferents modalitats de treball amb l'alumnat s'ha anat creant un jardí de plantes autòctones a l'entrada de l'escola. Actualment són els alumnes de 3r cicle els que s'encarreguen del seu manteniment. En el centre disposam de més d'un centenar d'arbres repartits entre els patis d'infantil i primària i el jardí. Ha estat voluntat del claustre per tal de poder disposar a la llarga d'ombres naturals en uns espais tan solejats. Per tal d'aprofitar aquest fet en l'àmbit pedagògic es va iniciar el 2013 el Programa d'adopció d'arbres, consistent que cada grup-classe té assignats uns arbres o un tipus d'arbres als quals pot cuidar o estudiar. Cada arbre duu penjat, amb un cartell elaborat amb plàstic reciclat, el seu nom i el curs el qual el té "apadrinat".

Un altre tema que es treballa amb aquest eix i que té molt de pes és el de l'hort. L'hort vol ser un espai més d'aprenentatge, un recurs més per treballar continguts relacionats amb el medi ambient i el medi natural a l'aula. A partir del 2014-2015 es va engegar el que anomenam "Satèl·lits a partir de l'hort". Es tracta de repartir les diferents feines que duu l'organització de l'hort entre els grups que hi estan interessats. Actualment disposam de 6 satèl·lits diferents. El primer satèl·lit respon a la pregunta *Què i quan podem sembrar?* Així, es disposa d'un calendari de sembra elaborat i adaptat a la realitat del centre. Només sembram aquells productes que poden ser sembrats i recol·lectats durant els mesos que dura el curs escolar. El segon satèl·lit respon a la pregunta *On podem sembrar?* Un cop informats els grups-classe d'allò que poden

semar, cada grup emplena un full de sol·licitud mitjançant el qual expressa el seu desig de sembrar i especifica el que li agradaria sembrar. El grup-classe encarregat de gestionar els espais va assignant les diferents parcel·les i s'encarrega de comunicar-ho. El tercer satèl·lit respon a la pregunta *D'on treiem el que hem de sembrar?* Com no pot ser d'altra manera tractant-se de treballar amb infants, es tracta d'un hort ecològic; no empram productes químics. Durant el curs 2014-2015 es va introduir l'ús de llavors i planters ecològics. També contemplam la possibilitat que puguem obtenir les nostres pròpies llavors, recollint-les del que hem sembrat i poder realitzar els nostres propis planters. Un altre satèl·lit respon a la pregunta *Quan podem regar?* L'estat de la terra, la necessitat o excés d'aigua a la terra de l'hort és un dels aspectes bàsics per saber com tenir cura del que hi tenim sembrat. Per això es fa necessari un taulell general on hi hagi la informació de si ha plogut o no i la quantitat de pluja que ha caigut. El cinquè satèl·lit és *Aconseguint compost*; els grups de 3r cicle s'encarreguen de controlar, revisar i remenar la matèria orgànica de les compostadores. Però un grup concret pot estudiar el compost i encarregar-se d'extreure'n el compost i repartir-lo a la terra. Cal tenir en compte que el compost tarda uns mesos a estar a punt, normalment es treu de les compostadores el mes de setembre. Finalment, el sisè i últim satèl·lit és el *Receptari de l'hort*. Els alumnes de cinquè s'encarreguen de treballar com cuinam el que obtenim de l'hort.

Per acabar, el darrer aspecte que es treballa amb l'eix de medi ambient - hort és tot el tema dels hàbits ecològics. Els alumnes de tota l'escola berenam a l'aula, perquè prenguem consciència del moment de berenar i ho fem de forma pausada, sense friseres i sense córrer. Ho plantejam com un espai educatiu més, és una estona per xerrar i compartir coses, dona la possibilitat de poder dur altres tipus de berenar que al pati són difícils de menjar. També, veure que els altres companys/es duen fruita o berenars més saludables s'encomana i potser els animarà a tastar coses noves. Tenim la possibilitat de vigilar els embolcalls que duim i es pot treballar a l'aula. La recollida de matèria orgànica és més efectiva. El pati queda net i no hi queden tants residus.

Cooperació: durant el curs 2004-2005 vam començar a treballar el tema de la solidaritat i cooperació apadrinant un fillet de l'Índia de la Fundació Vicenç Ferrer. Més endavant, el curs 2012-2013 ens vam adherir a la xarxa de centres cooperants del Fons Menorquí de Cooperació. És una iniciativa del Fons Menorquí de Cooperació de Menorca que aglutina aquells centres educatius de l'illa que, compromesos amb la seva tasca educativa, busquen contribuir a la construcció d'un món més just, solidari i sostenible. És un projecte que fomenta en fillets i filletes el desenvolupament de valors com la solidaritat, la pau, la justícia social i la responsabilitat, ja que els dota de coneixements i aptituds que els permetin promoure aquests valors i generar canvis tant en les pròpies vides com en la seva comunitat, tant en l'àmbit local com global. Des que formam part de la xarxa s'han realitzat diferents accions: agermanament amb una escola de Nicaragua (amb l'escola 15 de Septiembre des del 2012 fins al 2017 i a partir del 2018 amb l'Escuela Unión Centroamericana El Espino), treball dels temes proposats per la Xarxa d'Escoles Cooperants (equitat de gènere, canvi climàtic i migracions i refugi). Tots els grups de l'escola treballen els temes proposats per la comissió de cooperació, i dins el tercer trimestre es fa, cada any, una activitat conjunta en què participa tot l'alumnat.

Educació socioemocional: el curs 2014-2015 vam iniciar la formació en educació emocional perquè el claustre va veure la necessitat de treballar el benestar emocional tant dels mestres com

amb els alumnes. Aquesta formació ha tingut una durada de quatre anys i tot el treball que s'ha realitzat ha estat bàsic per a elaborar un nou pla de convivència de l'escola on s'inclou el projecte d'educació emocional acordat i treballat amb tot el claustre. Tots els objectius que es proposen per a fer feina amb l'alumnat que contempla aquest pla de convivència segueix un esquema amb el treball de les competències intrapersonals i interpersonal que ens va presentar i proposar n'Anna Carpena. Ella, com a ponent, i el seu llibre *Com et sents* (Carpena, 2012) han estat la base de tot aquest projecte. D'altra banda, s'ha rebut formació amb en Paco Cascón i ens ha ajudat a elaborar i trobar un esquema coherent per a tot el pla de convivència.

El motiu pel qual la nostra escola treballa l'educació emocional és perquè som conscients que és una part ineludible de la formació integral de la persona. El desenvolupament de la intel·ligència emocional està directament lligat al benestar personal, social i professional. D'altra banda, la formació en educació emocional en un context escolar millora les competències emocionals, tant en l'alumnat com en el professorat; contribueix, sense dubte, de manera directa i indirecta, a la millora de la qualitat educativa, millora el rendiment acadèmic i el clima d'aula. També esdevé un canvi en el pla de convivència de l'escola que va dirigit no només a alumnes problemàtics sinó a tot l'alumnat i és una eina clau per a la prevenció de l'assetjament escolar i la prevenció de conductes que provoquen malestar, patiment i exclusió social; disminueix el comportament disruptiu, els problemes de comportament, la violència, l'ansietat i l'estrès. Volem que els fillets aprenguin a gestionar les seves emocions i sentiments, que aprenguin a regular el propi comportament, que desenvolupin una bona autoestima, que treballin l'empatia per aprendre a interpretar les emocions dels altres, que adquireixin estratègies per a comunicar-se de manera assertiva amb els altres i que assolixin estratègies de resolució de conflictes.

COM HO HEM FET?

Tot el claustre fa formació

En els inicis vam començar un seminari de formació en el centre que tenia com a objectiu principal ajudar-nos a concretar la nostra metodologia, la forma com volíem ensenyar. Un espai i un temps on tots i totes poguessin parlar i ser escoltats. Els mestres ens ensenyaven coses que havíem fet amb els nostres alumnes i, entre tots/es, anàvem definint quines eren les coses rellevants i importants.

També, al llarg de tots aquests anys hem rebut experts teòrics en diferents camps de l'educació que ens han orientat en la nostra cerca. Va venir n'Eugenio Sasieta de l'escola d'Anzuola a explicar-nos el seu paper d'assessor i diferents experiències que s'havien dut a terme en el seu centre. També vam comptar, en varies ocasions, amb la presència d'en Carlos Gallego; amb ell, intentàvem posar teoria per tal d'analitzar i entendre la pràctica diària dels processos matemàtics que es realitzaven a les diferents aules. També va venir en David Vilalta a ensenyar-nos diferents exemples de situacions i projectes que es poden crear a les aules. En Pere Alzina ens va fer reflexionar sobre l'avaluació, ja que ens va ajudar a completar un document que havíem començat, però al qual calia donar forma. N'Ernest Fortuny ens va explicar com fer petites recerques científiques. Amb na Guida Allès vam treballar sobre com pot enriquir la seqüència

didàctica el projecte pedagògic de la nostra escola. Na Maria Antònia Riera ens va ajudar a fer la documentació d'una de les situacions d'aula (La notícia). Amb ella vam fer un treball de recerca, per tal de millorar aquesta situació. Els quatre darrers cursos s'ha fet formació en educació socioemocional. Una part d'aquesta formació ha anat dirigida al mestre/a, cap al seu benestar i també cap a la cohesió del claustre. Una altra part ha anat dirigida a l'aplicació de l'educació emocional a l'escola en general i dins les aules. El primer any es va fer molta formació a nivell individual per compte propi (cursos d'educació emocional oferts pel CEP), també amb tot el claustre iniciam la formació de centre amb en Rafael Bisquerra com a ponent. El segon any hi ha una participació important de mestres que assisteixen a les Jornades d'Educació Emocional. També s'engega la Comissió d'Educació Emocional i se segueix la formació al centre treballant amb n'Anna Carpena i en José María Toro com a ponents. El tercer any seguim amb la formació de centre amb les ponències de n'Anna Carpena i na Betlem Gomila i es comencen a arribar a una sèrie d'acords per treballar el tema de l'educació socioemocional a les aules. Finalment, el quart any, seguim millorant les competències emocionals del professorat i la cohesió de grup amb na Betlem Gomila i treballam l'educació en i per al conflicte amb en Paco Cascón. Recollim les activitats que fem a les aules i experiències de professorat mitjançant el Google Sites i elaboram un projecte d'educació emocional inclòs dins el pla de convivència. D'aquesta manera tancam quatre cursos de formació amb la mateixa temàtica.

El fet de fer partícips en la formació de centre a tot el professorat, de la construcció del projecte d'escola, ens fa sentir il·lusió per aprendre coses noves, descobrir, investigar... tot allò que nosaltres demanem als nostres alumnes, fer-los partícips d'una construcció conjunta, on tothom se senti inclòs, compromès i pugui participar. Donant una rellevància important a la comunicació, creant espais i temps per a la conversa.

Visitar altres escoles

Any rere any, des d'un principi s'han fet viatges per conèixer altres realitats i experiències escolars que s'apropen al que nosaltres volem. En petits grups de 2 o 3 mestres s'han planificat viatges a col·legis d'altres comunitats per conèixer i nodrir-nos de les seves experiències. Després es dedica, com a mínim, un claustre pedagògic perquè les persones que han viatjat expliquin la visita i es pugui debatre i decidir si hi ha alguna cosa que es pot adaptar a la nostra escola.

Equips directius que lideren el projecte

Ja des d'un principi, els diferents equips directius que han anat passant pel centre han liderat i impulsat el procés de canvi. D'una banda s'han marcat uns objectius clars, s'ha tingut capacitat d'escolta i s'ha impulsat la feina en equip. També s'ha tingut la cura de deixar per escrit tots els documents i acords als quals arribàvem. Des d'un principi s'ha tingut la convicció, però també la necessitat de deixar per escrit totes les decisions que s'anaven prenent, perquè —creiem— és la manera que els acords i decisions s'institucionalitzin i es facin "normals" en la pràctica diària de totes les aules. Cal tenir en compte que tots aquests documents, de tant en tant o quan esdevé necessari, es revisen i si cal es rectifiquen.

Formar part de la xarxa de centres PIP

Finalment, des del curs 16-17 som un centre amb un projecte d'innovació pedagògica, reconegut per la Conselleria d'Educació. Aquest fet ens ha fet reflexionar sobre tot allò que hem fet per arribar al punt en el qual som ara. La incorporació a la xarxa PIP ens ha donat eines per identificar i ser conscients de quin ha estat el nostre procés de millora.

El fet de formar part de la xarxa PIP ens ha donat l'oportunitat que en el nostre centre s'instauri l'APEI (aprenentatge professional entre iguals). En el primer curs com a PIP vam rebre la formació d'en Xavier Xavarria i na Rosa Ríos; ells ens van donar eines i pautes per encetar aquestes observacions. El curs 16-17 es va fer entre dos centres PIP de Menorca i dos IES. Els resultats van ser molt satisfactoris. Per això es va decidir que en el curs 17-18 es faria a nivell intern, i així ha estat. Les valoracions sempre han estat positives.

També ens ha donat la possibilitat de compartir angoixes, reptes i preocupacions amb altres centres. A més, dins aquest darrer curs hem rebut 71 visites d'altres centres PIP i també de centres que no són PIP, així com d'estudiants, assessors del CEP i de l'inspector.

Com a claustre veiem que ens cal aprofundir en el que fem, per així assegurar rigorositat i coherència en tot allò que fem.

També som conscients que hem fet grans passes en la consolidació d'un projecte d'escola innovador, però igualment som conscients que no ens podem quedar amb el que tenim sinó que hem de seguir fent camí, ja que sempre tindrem coses a repensar, i construir de nou.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Carpena, A., (2012). *Com et sents*. Barcelona, Espanya: Eumo Editorial.

Cascón, P., (2001). *Educación en y para el conflicto*. Barcelona: UNESCO. <http://pacoc.pangea.org/documentos/educarenyparaelconflicto.pdf>

Cascón, P., (2006). *Apuntes sobre educación en y para el conflicto y la convivencia*. Andalucía Educativa, 53, 24-27.

CEIP Margalida Florit, (s.e.). CEIP Margalida Florit. Palma: Ceipmflorit. <https://www.ceipmflorit.cat/qui-som>

Fortuny, E., (2011). *Hort i feina*. Palma: Hortifeina. <http://hortifeina.blogspot.com/>

Mascaró, R., (2013). CEIP Margalida Florit: construint el nostre projecte. *Revista Guix*, 392, 1-92.